

CÉDULA EGY JELLEGTELEN BÁDOGDÓBOZBAN

Thiery Árpád

A parókia előszobája egy hanyag aglegény-lakás folyosójához hasonlított. Keskeny volt és barátságtalan. Az öreg, békaszemű pap higgadtan kinyitotta a megrendelőkönyvet.

- Milyen sírhelyet akar?
- Az anyákat fontos helyre kell temetni — mondtam idegesen.
- Értem, de milyen osztályú sírhelyet akar?
- Hány osztály van?
- Sok.
- A másodikból kérek...

A pap beírt valamit a megrendelőkönyvbe. A keze fehér volt és biztonságos, azután megemelte üveges misszionárius arcát. Aszkétaszerű mozgása mindent megközelíthetetlenül eltávolított a közelből, de tudtam, hogy ebben az előszobában is vannak meleg, oldott pillanatok, amikor mindenről természetes hangsúllyal lehet beszélni. A lokálnőkről, az újhullám filmjeiről, Szókratésről, a kis Braunról, Panajotról és az álmatlanság elleni szerekéről. Csak meg kell várni ezeket a pillanatokot.

- Bizalmasan a pap ismerős békaszemébe néztem.
- Tudja, hogy innen száz kilométerre van az Angyal utca?
- Hibátlanul és hidegen visszazérett.
- Gyorsvonattal csak másfél óra.

Valami közelebbit akartam mondani. Esetleg, hogy a gyorsvonatok mostanában sokat késnek, de tudtam, hogy ez nem jó, mert már az első pillanatban észrevettem, hogy a kismise meg a templomi kórus óta elmúlt húsz év, és nem értjük egymást. Tudom, tiszteendő úr, tudom, hogy confiteor dei omnipotent, és tudom, hogy őszentsége, tizenharmadik Leó pápa a Szent Szilveszter-rend lovagkeresztjét adományozta Meiszerman Ignác magyar imakönyvkiadónak, de ez se jó, mert a zsebemben, a szívem fölött mindig szocialista igazolványok vannak, melyek egész életemre érvényesek, és hazudni ebben az előszobában se szabad. Azután a régi, megszikkadt arcok, a jó szennű gyorsvonatok meg a világ leghosszabb utcája, az Angyal utca — váratlan és energikus lendülettel egymásba mosódtak és eltávolodtak. Az egész tulajdonképpen csak egy kis idegesség volt.

A pap észrevette a rövid, ellenséges csendet, és a megrendelő-könyvre tenyerelt.

— Akar holnap reggel egy csendes misét a halott lelkiüdvösségéért?

— Lehet.

— Húsz forint.

— Szeretném, ha a mise alatt harangoznának.

— Húsz forint.

— Az orgonán egy Bach-prelúdiumot kérek.

— Ötven forint. Lehet?

— Lehet.

— És egyszerű szertartást a temetőben?

— Egyszerűt.

Egy novemberi légy erőltlenül csapkodott a sarokban. Ügyetlen, hosszúkas légy volt, könyörületből agyon kellett volna ütni, de nem törődünk vele. Tudtam, hogy a pap legközelebb a végösszeget fogja mondani. A távirat a zsebemben volt, amivel a motoros kézbesítő este kilenc után csengetett be. „Édesanyját a munkahelyéről kórházba szállították, állapota válságos, kérte, hogy látogassa meg.” Egy ismeretlen kórházi orvos írta alá. Későn érkeztem. A gyorsvonat reménytelenül lassú volt, mintha valamelyik fontos égtáj felé fordult volna, ahol az anyámat kórházba szállították.

— A sírhely négyszáz, a temetési szertartás száznyolcvanhét...

— Nem idegesítik ezek a számok? — kérdeztem dühösen.

A pap lassú mozdulattal levette a szemüvegét, a karját egy kicsit megemelte, mintha valamelyik fontos égtáj felé fordult volna, és az üvegarc pillanatok alatt elveszítette hideg, fárasztó vonásait.

— A világ számokból van — mondta közömbösen.

— De a számokkal a főkönyvelők meg a tudósok dolgoznak!

Figyelmesen rám nézett.

— Az egyház is tud a számokról — mondta sértődötten. — Az egyház is tudja, hogy mennyi a világ évi cement- és acéltermelése, hogy a radioaktív szén felezési ideje ötezer év. Az egyház nagyon jól tudja, hogy az uránatom magja kilencvenkét protonból és száznegyvenhat neutronból áll, és a legközelebbi csillag négy egész tizenöt század fényévre van, azaz negyvenegybillió kilométerre, ami a Föld és a Nap közötti távolság kétszázhetvenegyszerese. Az egyház rendszeresen tanulmányozza a szaklapokat...

Azután átvette a pénzt, és nem törődött velem. Szisztematikusán számolt, különválogatta a százásokat, a húszasokat és a tízeseket, majd az egészet egy fiókba tette, becsukta a megrendelőkönyvet, és kedvetlenül a sarokba nézett, ahol a hosszúkas légy megint csapkodni kezdett.

— Megnyugtatom, hogy az egyház nagyon tájékozott — mondta, és egy kicsit még mindig sértődött volt.

— Elhiszem, de a vikingek sokkal egyszerűbben csinálták a temetést. A halottat égő csónakra fektették, kivontatták a tengerre és otthagyták.

A pap néhány pillanatig várt, majd kinyitotta előttem az előszobáját. A szemében volt valami átható és fénytelen keménység, ami elsősorban a gyanakvásra emlékeztetett.

— Az a barbár korszakban volt, amikor még nem osztották fel a tengert — mondta lassú, hangsúlyos ritmusban, és udvariasan biccentett.

Pontosan fél egykor hozták ki a könnyű deszkakoporsót a halottaskamrából, és bár kellemetlenül zuhogott az eső, a békaszemű pap

elhelyezte az ezüstkeresztet, melléje az ezüst vízzeszelenvét a szőrőfejjel, és megkezde a szertartást. Ismertem ezt a temetőt. Amióta tudtam, hogy az anyám elhagyta az Angyal utcát, és ebben a városban fog meghalni, éjszakánként álmomban egy könnyű, sugárhajtású gépen gyakran átrepültem a folyó felett, megfigyeltem a nagy kiterjedésű gyárakat, a tiszai árterületeket a holt ágakkal, a gépüzemek súlyos gozkalapátságait, és sohase felejtettem el, hogy a hűvös, éjszakai felhők alatt a temetőt is megfigyeljem, ahol egyszer majd egy idegen, fekete tömegben teljesen egyedül kell állnom. Ismertem a temető salakútjainak bonyolult rendszerét, tudtam, hogy hol van a költő sírja, ahol minden november elsején a hosszúkás kókelyhekben fekete szélű olajlángok szoktak lobogni, ismertem a fontosabb kriptákat és az öngyilkosok parcelláját.

Nagyon sokan voltak a temetésen. Az Angyal utcából eljött Fortuna, Galamb és Alcser. Fortuna a tömeg szélén állt egy húzott szemű, idegen asszony mellett. Zárkózott volt, és a szertartás alatt egyszer se nézett rám. Kemény, szőke haja teljesen átázott, időnként egyik lábáról a másikra nehezedett, mintha fáradt lett volna, és néhány szál krizantém volt a kezében, amit a sírgödörbe akart dobni. Galamb, akivel gyerekkorunkban egyszer majdnem megfulladtunk két főtt krumplitól, mert egészben akartuk lenyelni, és anyám szedte ki a torkunkból — összehúzódva ácsorgott a tömeg közepében. Néha gyanakodva körülnézett, egyszer bizonytalanul intett is, mintha elveszített volna valamit. Előző héten nevezték ki a bukaresti nagykövetségre attasénak.

Oremus... Alcser közelebb húzódott és megállt mellettem. Utoljára egy építkezés előtt, a villamos-megállónál talákoztunk, és aznap este becsavarogtuk az egész várost. Az agyaggödörben ő volt közöttünk a legerősebb. Időnként a nyakába ültem, ha jókedvű volt, átgázolt velem a téglagyári tavon, azután eltűnt, a szomszéd kerületekben csavargott. Késő este gyalog jött haza Kóbányáról vagy Csepelről, és ilyenkor otthon mindig megverték. Magas volt, izmos meg egyenletes, és nem szerette a lármát. Láttam, hogy a kezén rendszeres, fehér foltokban megint kiütött a méz. Kómüves volt. Egy ideig mozdulatlanul állt mellettem, figyelmesen hallgatta a latin szertartást, azután megérintette a karomat.

— Az én apámnak tüdőrákja van — súgta rekedten.

Valami nehézkesen felemelkedett bennem, azután visszazuhant. Ez néhányszor megisméltődött. Éreztem, hogy minden nagyon elnehezült, mintha nagy, idegen súlyok lógtak volna a levegőben. A kántor, aki elvállalta a másnapi Bach-prelúdiomot, kinyitotta a kis lapos könyvet, és néha a szövegbe nézett. Ments meg uram minket, az örök haláltól...

Két idegen öregasszony összesúgott mögöttem.

— Azt mondják, hogy már a boncházban leszögelték a koporsót.

— Lehet, hogy öngyilkos lett.

— Ilyen korban senki se lesz öngyilkos.

— Azt mondják, nagyon vágyódott.

— Vágyódott?...

A kántor megemelte duzzadt hangját. Midőn az ég és föld, meg fognak indulni...

Az Angyal utca! Messze van innen az Angyal utca! — akartam kiáltani, de Alcser észrevette, és erősen megszorította a karomat. Nagyon esett az eső, és a temető akácfái között huzamos lökésekkel megjött a szél. Három év óta, ha a rádió reggel bemondta, hogy keleten a várható hőmérsékleti maximum mínusz tizenöt Celsius fok lesz,

akkor mindig arra gondoltam, hogy anyám egész nap fázni fog. Alcserhez támaszkodtam, és megértettem, hogy nekem kellene a szertartást levezetni. Nekem kellene a beszédet mondani, nekem kellene énekelni, azután egyetlen intéssel elzavarni az embereket.

A könnyű deszkekakoporsót feltették a gumikerekű targoncára, két ember gyakorlottan rátolta a salakos útra, és a vizes tömeg lassú, nehéz mozgással oszlopba rendeződött. A pap a targonca előtt megadta a jelt, és a faállványon a temetőgondnok megrángatta a lélekharangot, amelynek a hangja hullámosan elhúzott a mocskos ég alatt. A cukorgyár felé vitte a szél. Mielőtt elindultunk, a tömegeből valaki hálásan megszorította a kezemet. Az anyám váltótársa volt, akivel fejenként százharminc inget vasalt egy műszakban. Tegnap, reggeltől estig a huzatos állomáson a vonatokat figyelte, mert az utolsó üzenetet akarta átadni.

— Köszönöm, hogy nem felejtette el a papot — mondta, azután észrevétlenül visszahúzódott a gyászruhák közé.

A második parcella végén megcsillant mellettem a főkönyvelő négydioptriás szemüvege. Sárga, gyanakvó arcát beárnyékolta az esőkabát, holland sapkája a kezében volt, amit a szertartás elején eléggé kelleetlenül vett le. Tudtam róla, hogy angol szokás szerint esténként a tea után megeszik egy-két aszpirint, és akkor érzi jól magát, ha mindennap pontosan olyan levegőtlen és egy kicsit húsos, mint az előző volt, vagy a következő lesz. Egy ideig szótlanul jött mellettem, azután homokszínű szemével egészen közel hajolt.

— Azt mondják, hogy az a buddhista szerzetes is hatvanhárom éves volt.

— Milyen buddhista szerzetes?

— A múlt héten Saigon főutcáján húsz liter benzint öntetett magára, meggyújtott egy szál gyufát, és az ölébe ejtette...

Halkan, a fogai közül beszélt, mintha titkos jelzéseket továbbított volna, majd váratlanul elhallgatott.

— Magát küldte a vezetőség, hogy elmondja a búcsúbeszédet? — kérdeztem kedvetlenül.

A négydioptriás szem nyugtalanul mozgott.

— Engem. A halottasház előtt akartam elmondani, de a pap miatt nem lehetett. Majd a sírnál.

— Ott is beszél a pap.

Rám nézett.

— Az baj.

— A sírhelyet a tizenhetedik parcellában ásták ki, addig van ideje határozni.

A főkönyvelő egy lépéssel hátrább maradt, mintha befejezte volna a beszélgetést. Időnként aggodalmasan körülnézett, mintha félrevezették volna, és eszébe jutott, hogy tulajdonképpen a számok között tud teljesen otthonosan mozogni. A hatodik parcellánál megint mellém húzódott.

— Mit gondol, feltehetem a sapkámat?

— Nyugodtan. Zuhog az eső.

Kicsit várt, az arcát kiemelte a gallérból. A lélekharangot figyelte, hogy merre viszi a szél, azután gyors mozdulattal, mintha nem akarta volna, hogy észrevegyék, feltette a holland sapkát a fejére.

— Igaz, hogy maga kommunista?

— Eltalálta.

— Akkor miért pappal temettet?

— Nem engem temetnek.

Szótlanul mentünk a kriptasorok között, és tudtam, semmit se fogok tenni, hogy megszűnjön közöttünk ez a hazug és erőltetett állapot, bár a négydioptriás egyre bizalmasabban jött mellettem, mintha hozzám tartozott volna. A tömeg, amit Fortuna, Galamb és Alcser alakja zárt be, szétvált, megkerülte a költő síremlékét, és egy kissé lemaradt. A főkönyvelő visszanezett, a távolságot mérlegelte.

— Mit gondol, a sírnál megtarthatom a beszédet?

— Fontos?

— Az emlékét megőrizzük — mondta fáradtan, és megtörölte az orrát. — A legidősebb munkásnőnk volt, a nyáron egy lila színű oklevelet is kapott.

— Lilát?

— A lila szín a mi szövetségzetünkben a kiválót jelenti.

Hallgattam. Ő cigarettára gyújtott, a lila színű füst megköhöggette.

— De azt mindenképpen szeretném megfogalmazni — mondta heves köhögés után —, hogy a télen köszönőlevelet írt a miniszteriumnak...

— Köszönőlevelet?

— Amikor megkapta az új lakást. Olvastam, kivételesen szép levél volt. Nagyon sajnálnám, ha nem tudnám megfogalmazni...

Idegesen közbevágtam.

— Tudja, hogy hol van az Angyal utca?

Bizonytalanul elhúzta a száját, de nem mosolygott. Egyenes, vértelen vonal volt. Megsejtette, hogy az Angyal utca nagyon fontos körülmény ezen a temetésen.

— Még nem tanulmányoztam a város utcajegyzékét — mondta mentegetőzve.

— Hallott a két főtt krumpliról?... Mesélt magának valaki az égő sivatagról?...

Befordultunk a tizenhetes parcellába. Az asszonyok nagyon sok fehér illatú virágot dobáltak a sírba. Fortuna a vizes agyaggödör szélén állt, úgy ejtette be a krizantémokat. Teljesen átáztunk. A béka-szemű pap gyorsan befejezte a szertartást, és a göröngyök tompa dübörgése semmivel se volt kisebb gyötrelem, mint amikor az angolok rombolóbombákat dobáltak az Angyal utcára. A dübörgések összetapadtak, és a széllel együtt szétszóródtak a temetőben. A főkönyvelő egy ideig a sárban ácsorgott, valamivel távolabb a sírtól, zavarában állandóan az angol teára meg az aszpirinre gondolt, amiből az esőzés miatt három darab lesz az esti adag, és nem mondta el a búcsúbeszédet. Galamb később az órájára nézett és elment. Fortuna is elment. Nem szóltak, vissza se néztek. Amikor a tömeg kihúzódott a tizenhetes parcelláról, Alcser odajött hozzám.

— Hetek óta itt vagyok ebben a városban — mondta. — Az anyád az utóbbi időben nagyon nehezen dolgozott. Ha hazamész a lakásába, keresd meg a cédulát.

— Milyen cédulát?

— Biztos, hogy írt egy cédulát. Az Angyal utcaiak sehonnán se mennek el szó nélkül — mondta dühösen, és szimmetrikus érzékkel megigazította a síron a virágokat, azután elindult a parcellák között. Tudtam, hogy nagyon örül az esőnek, és estig itt bolyong majd a temetőben.

Anyám egyszerűen és hallgatagon vált ki a tömegből. Senkinek se szólt, mert tudta, hogy ez teljesen fölösleges. Fel-felbukkant bennem a kemény, ősz fej a kék halántékerekkel, légies, tisztán követhető hintamozgással, de amit erről a különös, hallgatag fejről tudtam,

azok csak töredékek voltak, és sohase rendeződtek egyetlen anyaggá, Minden összefüggés nélkül eszembe jutott, hogy sokszor mesélt a kaliforniai égő sivatagról, ahol sohase járt, és ami még Alcser képzeletét is felgyújtotta. Azután eszembe jutott a két figyelmes szem, amelyekkel mindenhová követett, és amelyekkel állandóan figyelte a világot. Egyszer az Angyal utca sarkán összefirkáltam egy katonai hirdetményt, és gépiesen odarajzoltam valami csúnyaságot. Anyám a túlsó oldalon állt, figyelmesen nézett, és mintha egy kicsit tűnődött volna. Tizenhat éves koromban egy szeplős lánnyal Balatonfüredre akartam szökni, a Déli-pályaudvaron idegesen kihajoltam a vonat ablakán. Anyám a peronon állt, pihentetőn a sárga falhoz dőlt, mintha fájtak volna a lábai, és figyelmesen, egy kicsit csodálkozva rám nézett. Egyszer szerelmes voltam egy fekete, jól fejlett lányba, akinek nem volt télikabátja. A szekrényből kiakasztottam anyám új lódenkabátját, ami akkor nagy divat volt, és elvittem a fekete lánynak. Meztelenre vetköztettem a lányt, és betakartam az új lódenkabáttal. Anyám akkor este sokáig ült a szoba sarkában. Figyelmesen nézte, hogy vacsorázom, hogy idegesen ledobálom a ruháimat, hogy az ágyban a fal felé fordulok, mintha aludnék, de nem szólt. Másnap felvette a régi kabátját. Az ajtóban, amikor visszafordult, azt mondta, hogy egész hónapban túlórázni fog. Esténként néha utána lopóztam az utcákon, a villanyoszlopok mögé bújtam, hogy meg ne lásson, és csak az nyugtatott meg, hogy mindenkinek van anyja. Egyszer külföldre utaztam, és kikísért az állomásra. Ügyetlenül ácsorgott a nemzetközi gyors mellett. Eszébe jutott az első világháború a katonavonatokkal, és gyors, türelmetlen kérdéseket tett fel, amikről mind a ketten tudtuk, hogy ostoba kérdések. Amikor a vonat megmozdult, felnézett. Az arca szelíd volt és kiegyensúlyozott. Okvetlenül gyere viszsa, mondta, mert az Angyal utcát nem szabad elhagyni. Néhány év múlva ő hagyta el. Hetekig csomagolt, néha tűnődve szétmézett az üresedő lakásban, és valamit csendesesen motyogott arról, hogy nem sokáig fog élni. A tavasszal megírta, hogy három napig betegen fektült az új lakásban, senki se nyitotta rá az ajtót. Tudta, hogy így lesz.

Othton tüzetesen átvizsgáltam az orvosi recepteket meg a gyógyszeres üvegeket, azután vizesen, hideg testtel, egy kicsit kimerülten lefeküdtem az ágyra, és szerettem volna egyszerű és gyakorlatias dolgokra gondolni. Vártam valamit. Semmi dolgom se volt, csak a cédulát kellett megkeresni, mert a két nagynéném, akik sohase laktak az Angyal utcában, és ennek megfelelően kifizettem nekik az útiköltséget és a szállodaszámlát — a temetés előtt mindent eladtak a földszinti lakónak, és már a temetkezési költségeket is összeszámolták.

A cédulát a bádogdobozban találtam meg két csomag majoranna alatt. Gyerekkoromban, ha anyám elment otthonról, az üzenetet mindig ebbe a jellegtelen, rozsdafoltos dobozba tette a majoranna alá. A pénzt is ebben a dobozban tartotta. A takarékkönyvében hatezer-nyolcszázhusz forint volt, és egy kimutatás, jellegzetesen gótikus betűkkel és számokkal. Nyereségrészesedés kétezer-kétszázhusz forint. A januári fizetésből háromszáz forint. A februári fizetésből kilencven forint. A márciusi fizetésből kétszázötven forint. Lacikára vigyáztam, húsz forint... A cédulára ezt írta: a pénzt váltsd ki, és fedezd belőle a temetkezési költségeket. Egyébként rájöttem, fiam, hogy elérkezik egy nap, amikor az embernek meg kell értenie, hogy feleslegessé vált. Ilyenkor a legigazságosabb dolog a halál. Az acetozirolos üveget dobd el, mert méreg. Olvastam, hogy tíz szem már halálos...

Az üvegből tíz szem hiányzott.